

LBRIS

We know
books

GEORGE ORWELL

1984

Traducere de Raluca Ghențulescu
Studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Concepția grafică: Mădălina Pricop

Redactor: Ioana Marcu

Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORWELL, GEORGE

1984/George Orwell; trad. de Raluca Ghențulescu; stud. introductiv de Lucian Pricop – București: Cartex 2000, 2026

ISBN 978-606-091-325-2

I. Ghențulescu, Raluca (trad.)

II. Pricop, Lucian (pref.)

821.111

© Editura Cartex 2000, pentru această traducere.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

Limitele limbajului și constrângerile libertății (Lucian Pricop) ..	7
1984	
Unu	21
Doi	115
Trei	229
ANEXA – principiile noulimbii	297

LBRIS

We know
books

de vânzare validează o teorie de filosofia limbajului: puterea asupra cuvintelor poate fi folosită de politic pentru a menține oamenii într-o stare de precaritate culturală. Falsificarea, exagerarea, dramatizarea sunt toate metode pe care guvernele le folosesc, după niște reguli pe care le-a intuit Orwell, pentru a manipula.

Lucian Priscop

1984

UNU

I

Era o zi senină, dar friguroasă de aprilie, iar orologiul bătea ora treisprezece. Cu bărbia în piept, ca să scape de vântul tăios, Winston Smith se strecură rapid printre uşile de sticlă ale blocului Victoria, dar nu reuşi să intre îndeajuns de repede încât să nu lase să pătrundă odată cu el şi un vârtej de praf zgrunţuros.

Holul mirosea a varză fiartă şi a preşuri vechi. La unul dintre capete, un afiş colorat, prea mare pentru a fi lipit înăuntru, fusese rezemat de un perete. Înfaţişa, pur şi simplu, un chip uriaş, de peste un metru lăţime: era faţa unui om de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu o mustaţă groasă şi neagră şi cu nişte trăsături aspre, dar plăcute.

Winston se îndreptă către scări. Nu avea niciun rost să încerce să ia liftul. Chiar şi în cele mai bune perioade ale sale funcţiona rareori, iar acum curentul era oprit pe parcursul zilei, din dorinţa de a economisi energia electrică pentru pregătirile din Săptămâna de Ură. Apartamentul se afla la etajul al şaptelea, iar Winston, care avea treizeci şi nouă de ani şi un ulcer varicos deasupra gleznei drepte, urcă încet, oprindu-se de câteva ori pe drum. Pe fiecare palier, îl privea chipul uriaş de pe afişul pus pe peretele din faţa liftului. Era una dintre acele imagini atât de bine gândite încât aveai impresia că privirea te urmăreşte oriunde te-ai duce. „FRATELE CEL MARE TE URMĂREŞTE“, scria dedesubt.

În apartament, o voce mieroasă citea o listă de cifre care aveau legătură cu producția de fontă. Vocea venea dinspre o placă ovală de metal, ca o oglindă mătușă, încastată în peretele din partea dreaptă. Winston răsuci un buton și vocea se auzi mai înfundat, deși cuvintele încă se puteau distinge. Acest aparat (numit tele-ecran) putea fi dat mai încet, dar nu exista nicio cale de a-l închide complet. Winston se duse la fereastră: zări o siluetă micuță și plâpândă, un trup a cărui fragilitate era scoasă în evidență de salopeta albastră, impusă de Partid ca uniformă. Părul îi era foarte deschis la culoare, fața roșie, iar pielea înăsprită de săpunul prea dur, de lamele de ras prea tocite și de iarna prea friguroasă care tocmai se încheiase.

Chiar și prin oblonul închis, lumea de afară părea rece. Pe stradă, micile rafale de vânt ridicau praful și hârtiile rupte și, cu toate că soarele strălucea, iar cerul era de un albastru intens, părea să nu existe nicăieri niciun strop de culoare, în afară de afișele lipite pretutindeni. Chipul cu mustață neagră privea autoritar de prin toate colțurile, inclusiv de pe un afiș pus pe fațada casei de vizavi. „FRATELE CEL MARE TE URMĂREȘTE“, scria sub el, iar ochii lui negri se uitau drept în ochii lui Winston. La nivelul străzii, un alt afiș, rupt într-un colț, flutura în vânt, ba acoperind, ba dezvăluind cuvântul SOCENG. În depărtare, un elicopter care zbura printre acoperișuri se opri o clipă ca o muscă în zbor, apoi făcu un viraj și dispăru. Era o patrulă de poliție care se uita pe la ferestrele oamenilor. Dar patrulele nu contau. Doar Poliția Gândirii conta.

În spatele lui Winston, vocea din tele-ecran încă mai trănăcea despre fontă și despre depășirea celui de-al Nouălea Plan Trienal. Tele-ecranul recepta și transmitea simultan. Orice sunet produs de Winston peste nivelul unei șoapte era preluat imediat și, mai mult decât atât, câtă vreme se afla în raza de acțiune a plăcii de metal, putea fi nu doar auzit, ci și văzut. Bineînțeles, nu puteai ști dacă ești urmărit în orice moment. Puteai doar să bănuiești cât de des sau prin ce metode se conecta Poliția Gândirii la sistem. Puteai chiar să crezi că oricine era urmărit în fiecare clipă. În orice caz, se puteau conecta la sistem oricând doreau.

Trebuia să trăiești – și trăiai, dintr-o obișnuință care devenea instinct – cu gândul că orice sunet pe care îl scoteai era auzit și, dacă nu era întuneric, orice mișcare pe care o făceai era analizată.

Winston stătea cu spatele la tele-ecran. Era mai sigur, deși, după cum bine știa, chiar și spatele putea să dezvăluie multe. La distanță de un kilometru, Ministerul Adevărului, locul său de muncă, se înălța ca un turn mare și alb din peisajul cenușiu. Aceasta – se gândi el cu un soi de dezgust – aceasta era Londra, orașul principal de pe Aerodromul Unu, cea de-a treia provincie din Oceania ca număr de locuitori. Încercă să scormonească după o amintire din copilărie care să-i spună dacă Londra fusese întotdeauna așa. Existaseră mereu aceste case dărăpănate din secolul al XIX-lea, cu zidurile sprijinite de grinzi de lemn, cu ferestrele acoperite cu cartoane, cu acoperișurile din tablă ondulată și cu gardurile care se îndreptau nebunește în toate direcțiile? Și zonele bombardate, unde praful de var se învârtea prin aer, iar buruienile se chinuiau să crească peste mormanele de moloz? Și locurile în care bombele lăseseră în urmă mari spații virane, unde se ridicau acum colonii sordide de locuințe din lemn ca niște cotețe de păsări? Nu avea niciun rost să încerce, nu-și putea aminti: nu-i mai rămăsese din copilărie decât o serie de imagini luminoase, care se proiectau pe un fundal întunecat și în cea mai mare parte de neînțeles.

Ministerul Adevărului – Miniadev, în noulimbă¹ – era complet diferit de orice altă construcție. Era o piramidă uriașă, dintr-un beton de un alb strălucitor, care se ridica, în trepte, până la trei sute de metri. De unde stătea, Winston putea citi cele trei sloganuri ale Partidului, gravate cu litere elegante pe fațada albă:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANȚA ESTE PUTERE

¹ Noulimba este limba oficială din Oceania. Pentru o prezentare a structurii și etimologiei sale, consultați Anexa (n.a.).

Se spunea că Ministerul Adevărului avea trei mii de camere deasupra nivelului solului și tot atâtea dedesubt. Împrăștiate prin Londra, mai erau încă trei clădiri asemănătoare ca mărime și aspect. Dominau atât de mult arhitectura zonei din jur, încât, de pe acoperișul blocului Victoria, le puteai vedea pe toate patru în același timp. Erau sediile celor patru ministere din care era alcătuit aparatul de stat. Ministerul Adevărului se ocupa cu știrile, divertismentul, educația și artele frumoase. Ministerul Păcii avea ca obiect războiul. Ministerul Dragostei menținea legea și ordinea, iar Ministerul Bunăstării era însărcinat cu problemele economice. Denumirile lor în noulimbă erau: Miniadev, Minipax, Minidrag și Ministarea.

Cel mai înspăimântător era Ministerul Dragostei, care nu avea niciun fel de fereastră. Winston nu intrase niciodată acolo și nici măcar nu se apropiase la mai mult de jumătate de kilometru de el. Era un loc în care nu puteai pătrunde dacă nu aveai vreo treabă oficială, iar atunci trebuia să treci printr-un labirint de sârmă ghimpată, uși metalice și mitraliere camuflate. Chiar și străzile care duceau până la barierele de control de lângă el erau patrulate de gardieni cu fețe de gorilă, în uniforme negre și înarmați cu bastoane cu ghinturi.

Winston se întoarse brusc. Adoptase expresia de optimism reținut, așa cum era recomandat când stăteai cu fața spre tele-ecran. Traversă camera și intră în bucătărioara lui. Fiindcă plecase de la Minister la acea oră, pierduse prânzul de la cantină, iar acum știa prea bine că nu va găsi nimic în bucătărie în afara unui coltuc de pâine neagră, pe care trebuia să-l păstreze pentru micul dejun de a doua zi. Luă de pe raft o sticlă cu un lichid incolor și cu o etichetă albă pe care scria GIN VICTORIA. Avea un miros grețos, uleios, ca alcoolul chinezesc din orez. Winston își turnă aproape o ceașcă, își luă inima în dinți și o dădu peste cap ca pe o doctorie.

Fața i se înroși pe dată, iar ochii i se umplură de lacrimi. Băutura era ca acidul azotic și, când o înghițeai, te simțeai de parcă ai fi fost lovit în cap cu un baston de cauciuc. În clipa următoare însă, senzația de arsură din stomac se domoli, iar lumea

începu să i se pară mai veselă. Luă o țigară dintr-un pachet mototolit de ȚIGĂRI VICTORIA și, din neatenție, o scoase astfel încât tot tutunul căzu din ea și se răspândi pe podea. Cu a doua avu mai mult succes. Se întoarse în sufragerie și se așeză la masa din partea stângă a tele-ecranului. Din sertarul masei scoase un toc, o călimară și un carnet gros, nescris, cu spatele roșu și coperta marmorată.

Din nu se știe ce motiv, tele-ecranul din sufragerie era într-o poziție nefirească. În loc să fie pus, așa cum era normal, pe perețele din capăt, de unde se vedea toată camera, era pe cel lateral, vizavi de fereastră. Într-o parte a sa, era o nișă, în care stătea Winston acum și care, probabil, atunci când fuseseră construite apartamentele, fusese proiectată ca spațiu pentru bibliotecă. În acea nișă, de care se lipise cu spatele, Winston putea rămâne în afara razei de acțiune a tele-ecranului, cel puțin din punct de vedere vizual. Putea, desigur, să fie auzit, dar, câtă vreme rămânea în această poziție, nu putea fi văzut. În mare parte, însăși configurația neobișnuită a camerei îi dăduse ideea să facă ceea ce era pe punctul de a face acum. Pe de altă parte, îl inspirase și carnetul pe care tocmai îl scosese din sertar. Era un lucru deosebit de frumos. Hârtia moale și fină, dar un pic îngălbenită de vreme era dintre cele care nu se mai fabricau de cel puțin patruzeci de ani. Putea bănuși, însă, că era mult mai veche de atât. Văzuse acel carnet în vitrina unei mici prăvălii de vechituri dintr-un cartier mărginaș al orașului (nu-și mai amintea acum care anume) și fusese pe dată cuprins de dorința copleșitoare de a-l cumpăra. Membrii de Partid nu aveau voie să intre în magazine obișnuite (care, după cum se spunea, „faceau comerț pe piața liberă”), dar această regulă nu se respecta cu prea mare strictețe, pentru că anumite produse, cum ar fi șireturile sau lamele de ras, nu puteau fi găsite în altă parte. Aruncase o privire în susul și în josul străzii, se strecurase în prăvălie și cumpărase carnetul pentru doi dolari și cincizeci de cenți. La vremea respectivă, nici nu-și dăduse seama că îl voia pentru un anumit scop. Îl dusese acasă în servietă, simțindu-se vinovat. Chiar dacă nu scria nimic în el, era un obiect compromițător.

LBRIS

We know
books

Gustave Le Bon

Psihologia mulțimilor

Traducere, ediție îngrijită,
și studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Concepția grafică a colecției: Mădălina Pricop

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LE BON, GUSTAVE

Psihologia mulțimilor / Gustave Le Bon ; trad. de
Lucian Pricop ; ed. îngrij. și stud. introd. de Lucian Pricop.
- București : Cartex, 2025

ISBN 978-630-6651-35-1

I. Pricop, Lucian (trad.) (ed.) (pref.)

316.6:316.35.023.6

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

*Care este distanța de la Psihologia mulțimilor până la
Era maselor? (studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7*
Notă asupra ediției / 13

Psihologia mulțimilor / 15

Prefață / 19
Introducere. Era mulțimilor / 20

CARTEA ÎNTÂI. SUFLETUL MULȚIMILOR / 27

Capitolul I. Caracteristicile generale ale mulțimilor.
Legea psihologică a unității lor mintale / 29
Capitolul II. Sentimentele și moralitatea mulțimilor / 37
Capitolul III. Ideile, raționamentele și imaginația mulțimilor / 54
Capitolul IV. Forme religioase pe care le îmbracă
toate convingerile mulțimilor / 62

CARTEA A II-A. OPINIILE ȘI CREDINȚELE MULȚIMILOR / 67

Capitolul I. Factorii îndepărtați ai credințelor
și opiniilor mulțimilor / 69
Capitolul II. Factorii imediați ai opiniilor mulțimilor / 84
Capitolul III. Conducătorii mulțimilor și
mijloacele lor de convingere / 95
Capitolul IV. Limitele variabilității credințelor și
opiniile mulțimilor / 111

CARTEA A III-A. CLASIFICAREA ȘI DESCRIEREA CATEGORIILOR DE MULȚIMI / 121

Capitolul I. Clasificarea mulțimilor / 123
Capitolul II. Mulțimile așa-zis criminale / 127
Capitolul III. Jurații de la Curtea cu Juri / 131
Capitolul IV. Mulțimile electorale / 137
Capitolul V. Adunările parlamentare / 144

Cartea întâi

SUFLETUL MULȚIMILOR

o mulțime devine sensibilă la muzică – de orice fel, veche sau nouă, indigenă sau străină –, cu condiția ca execuția să fie frumoasă și interpretii conduși de un dirijorul entuziast.“ Domnul Gevaert demonstrează admirabil de ce „o lucrare, rămasă neînțeleasă pentru muzicienii emeriți care descifrează partitura în camera lor de studiu poate să fie întâmpinată cu emoție de un auditoriu fără cultură muzicală.“ De asemenea, el explică foarte bine de ce aceste impresii estetice rămân fără urmări. (n.a.)

Capitolul I

CARACTERISTICILE GENERALE ALE MULȚIMILOR.
LEGEA PSIHOLOGICĂ A UNITĂȚII LOR MINTALE

Ceea ce constituie o mulțime din punct de vedere psihologic. O mare aglomerare de indivizi nu este suficientă spre a forma o mulțime. Caracteristicile speciale ale mulțimilor psihologice. Orientarea fixă a ideilor și sentimentelor la indivizii care le compun și pierderea personalității acestora. Dispariția vieții cerebrale și predominarea vieții medulare. Scăderea inteligenței și transformarea completă a sentimentelor. Sentimentele transformate pot fi mai bune sau mai rele decât acelea ale indivizilor din care este compusă mulțimea. Mulțimea este la fel de ușor și eroică, și criminală.

În mod obișnuit, mulțimea reprezintă reunirea unor indivizi oarecare, indiferent de naționalitate, profesie ori sex, oricare ar fi întâmplările care îi adună laolaltă. Din punct de vedere psihologic, cuvântul mulțime capătă o cu totul altă semnificație. În anumite împrejurări, și numai în acele împrejurări, o mulțime de oameni posedă caracteristici noi, foarte diferite de acelea ale fiecărui individ care intra în componența ei.

Personalitatea conștientă dispare, sentimentele și ideile tuturor sunt orientate în aceeași direcție. Se formează un spirit colectiv, fără îndoială tranzitoriu, dar având trăsături distincte.

Colectivitatea devine atunci ceea ce eu numesc, în absența unei expresii mai potrivite, o mulțime organizată sau, dacă preferați, o mulțime psihologică. Ea formează o singură ființă și este supusă legii unității mintale a mulțimilor.

Faptul că mai mulți indivizi se află accidental împreună nu le conferă caracterul de mulțime organizată. O mie de indivizi care străbat din întâmplare aceeași piață publică, fără a avea vreun scop comun determinat, nu formează nicidecum o mulțime psihologică. Pentru ca o mulțime să dobândească caracteristicile speciale ale acesteia, este necesară influența unor excitanți, cărora va trebui să le determinăm natura.

Estomparea personalității conștiente și orientarea sentimentelor și gândurilor în același sens, prima trăsătură a mulțimii pe cale de a se organiza, nu implică neapărat prezența simultană a mai multor indivizi în același punct. La un moment dat, mii de indivizi izolați pot, sub influența unor emoții violente – un mare eveniment național, de exemplu – să dobândească trăsăturile unei mulțimi psihologice. Va fi de ajuns ca o întâmplare oarecare să-i unească și purtarea lor să îmbrace forma specifică de acte ale mulțimii. În anumite momente ale istoriei, o mână de oameni pot constitui o mulțime psihologică, pe când sute de indivizi aflați întâmplător împreună nu vor putea s-o constituie. Pe de altă parte, un întreg popor, fără a avea atributele evidente de aglomerare vizibilă, devine uneori o mulțime sub acțiunea cutărei sau cutărei influente.

Odată formată, mulțimea psihologică dobândește caracteristici generale provizorii, dar determinabile. Acestor caracteristici generale li se adaugă caracteristici particulare, variind în funcție de elementele care compun colectivitatea și care îi pot modifica structura mintală.

Mulțimile psihologice sunt, așadar, susceptibile de o clasificare. Cercetarea acestei clasificări ne va arăta că o mulțime eterogenă, alcătuită din elemente diferite, prezintă caracteristici comune cu mulțimile omogene, compuse din elemente mai mult sau mai puțin asemănătoare (secte, caste și clase sociale), și, pe lângă acestea, are particularități care le diferențiază de acestea.

Înainte de a ne ocupa de diversele categorii de mulțimi, să examinăm mai întâi caracteristicile specifice tuturor. Vom proceda precum naturalistul, începând prin a determina caracteristicile generale ale indivizilor unei familii, pentru a stabili mai apoi caracteristicile particulare care diferențiază genurile și speciile din componența respectivei clase.

Nu este ușor de descris spiritul mulțimilor, organizarea sa variind nu numai în funcție de rasă și compoziția colectivităților, ci și după natura și intensitatea stimulilor pe care îi suportă. De altfel, aceeași dificultate se semnalează și în cazul studierii psihologiei unui individ oarecare.

În romane, indivizii sunt înfățișați ca având caractere constante, dar nu în viața reală. Doar uniformitatea mediilor dă naștere uniformității aparente a caracterelor. Am arătat în altă parte că toate structurile mintale conțin caracteristici latente care se pot revela sub influența unor schimbări bruște de mediu. Astfel, prinde cei mai fervenți membri ai Convenției¹ se găseau și burghezi inofensivi care, în împrejurări obișnuite, ar fi fost doar niște notari pașnici sau magistrați virtuoși. De îndată ce „furtuna“ a trecut, ei și-au reintrat în cadrul normal. Napoleon și-a recrutat dintre ei pe cei mai docili susținători ai săi.

Neputând să înfățișăm aici toate etapele formării de mulțimi, le vom examina mai ales în faza completei lor organizări. Vom vedea astfel ceea ce pot să devină, dar nu ceea ce ele sunt întotdeauna. Doar în această fază avansată de organizare, pe fondul invariabil și dominant al rasei, se suprapun anumite caracteristici noi și speciale, care determină orientarea sentimentelor și gândurilor colectivității într-o direcție unică. Numai atunci se manifestă ceea ce am numit mai sus *legea psihologică a unității mintale a mulțimilor*.

Unele particularități psihologice ale mulțimilor sunt comune cu acelea ale indivizilor izolați; altele, dimpotrivă, nu se întâlnesc decât la colectivități. Vom studia întâi de toate caracteristicile particulare, pentru a le reliefa importanța.

Trăsătura cea mai izbitoare la o mulțime psihologică este următoarea: indiferent de indivizii care o compun, indiferent de asemănările sau deosebirile în modul lor de viață, în ocupațiile, caracterul sau inteligența lor, simplul fapt că ei s-au transformat în mulțime îi înzestrează cu un soi de suflet colectiv. Acesta îi face să simtă, să gândească și să acționeze într-un fel cu totul diferit de cel în care simțea, gândea și acționa fiecare dintre ei izolat. Anumite idei, anumite sentimente nu apar și nu se materializează în acte decât la indivizii incluși în mulțime. Mulțimea psihologică este o „ființă“ provizorie, compusă din elemente

¹ Este vorba despre membri ai Convenției, adunare constituantă franceză care, în timpul Revoluției, a succedat Adunării legislative, a fondat prima Republică și a guvernat Franța de la 21 septembrie 1792 la 26 octombrie 1795. (n.t.)